

RASEBORG
RAASEPORI

RAASEPORI.FI

Arviointikertomus 2019

Sisällysluettelo

	Suosituksset	3
1	Tarkastuslautakunta	4
2	Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	5
2.1	Konsernipalvelut	6
2.1.1	Kehitysosasto	6
2.2	Sosiaali- ja terveysosasto	6
2.3	Sivistysosasto	6
2.4	Tekninen toimi	7
2.4.1	Jätelautakunta	7
2.5	Raaseporin Vesi	8
3	Vuoden 2018 arviointikertomuksen seuranta	8
4	Raaseporin taloudellinen kehitys	11
4.1	Taloudellinen kehitys taloussuunnitelmakaudella	11
4.2	Talouden tasapainottaminen kuntalain mukaan	12
4.3	Talouden tasapainottaminen kuntalain mukaan tulevaisuudessa	14
5	Henkilöstö	15
6	Yhteenveto	16
7	Allekirjoitukset	16

Suosituksset

Suositus	Osasto
Hallintosäännön §:ssä 13 on annettu suuntaviivat esteellisyyden käsittelylle. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan pöytäkirjoista puuttuvat asianmukaiset tiedot esteellisyyden perusteista.	Kaikki
Tarkastuslautakunta suosittelee, että joka osastolle luodaan ns. vuosikello, jonka avulla varmistetaan, että ajankohtaiset asiat, lakisääteiset suunnitelmat ym. tulee oikea-aikaisesti tehtyä.	Kaikki
Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan yhteistyötä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välillä voisi edelleen kehittää, jotta linjanvedot selkeentyisivät ja keskinäinen luottamus kehittyisi.	Kaikki
Tarkastuslautakunta suosittelee, että hallintosääntö päivitetään.	Konsernipalvelut
Tarkastuslautakunta suosittelee, että erityistä painoarvoa asetetaan hoitoketjujen optimoinnille.	Sosiaali- ja terveysosasto
Tarkastuslautakunta huomauttaa, että lastensuojelun alimiehityksellä voi olla vakavat seuraukset tulevaisuudessa ja suosittelee ratkaisemaan tilanteen.	Sosiaali- ja terveysosasto
Tarkastuslautakunta suosittelee, että tekninen toimi ottaa aktiivisemmän roolin Raaseporin saattamiseksi hiilineutraaliksi kunnaksi.	Tekninen toimi
Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kaavoituspalveluiden alimiehityksellä voi olla vakavat seuraukset kaupungin kehitykselle. Tarkastuslautakunta suosittelee kaavoitusosaston alimiehityksen selvittämistä ja paikkaamista.	Tekninen toimi
Koska kaikilla kuljetuksilla on haitallinen ympäristövaikutus, tulisi jätelautakunnan suunnittelussa ja ohjeistuksissa paremmin huomioida jätekuljetusten ympäristövaikutukset, mitä tulee eri jättejakeiden kiinteistökohtaiseen keräämiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee, että ympäristönäkökulmat vastaisuudessa huomioidaan paremmin.	Jätelautakunta
Koska kaupungin jäteveden puhdistamolla on merkittävä kielteinen vaikutus vastaanottajavesistöjen vedenlaadulle, peräänkuuluttaa tarkastuslautakunta, että puhdistamoiden tekniikkaa ja huoltoa tulee päivittää jatkuvasti. Tarkastuslautakunta suosittelee parempaa tiedottamista tutkimuksista, miten jätevettä on puhdistettu vuoden aikana.	Raaseporin Vesi
Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunki ryhtyy rakenteellisiin toimiin talouden parantamiseksi keinoin, joilla on vaikutusta myös toimintakatteen tasolla.	Kaikki
Tarkastuslautakunta painottaa erityisesti toimivan ja aktiivisen konserni-ohjauksen ja -seurannan tärkeyttä, jotta tavoitteenohjauksella ja seurannalla voidaan vaikuttaa konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen sekä tätä kautta konsernin tunnuslukuihin, jonka mukaan lakisääteiset kriteerit kunnan konsernin talouden tasapainon arvioinnille muodostuvat. Tarkastuslautakunta ehdottaa, että enenevässä määrin muodostettaisiin konkreettisia, mitattavia taloudellisia tavoitteita kaupungin tytäryhteisöille ja näiden tunnusluville, joiden kautta olisi mahdollista vaikuttaa konsernitilinpäätöksen tunnuslukuihin.	Konsernipalvelut

1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnalla, joka valittiin valtuustokaudelle 2017–2021 on seuraava kokoonpano:

Jäsenet:

Ann-Katrin Bender
Reija Mettovaara
Stefan Högnabba
Ann-Christine Forsell
Kerstin Gottberg
Magnus Gottberg
Jussi Karhila
Patrick Jönsson
Tatu Tyni

Varajäsenet:

Lea Adolfsson
Kukka-Maaria Luukkonen
Christer Forsskåhl
Tauno Skogberg
Sirkka-Leena Holmberg
Nina Björkman
Harri Burtsov
Veikko Kauppinen
Tomi Halonen

Puheenjohtajana toimi Ann-Katrin Bender ja varapuheenjohtajana Reija Mettovaara.

Kuntalain 121 §:ssä määrätään seuraavasti tarkastuslautakunnan tehtävistä:

”Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.”.

Tarkastuslautakunta on vuoden aikana kuullut vastuunalaisia viranhaltijoita ja tutustunut valittujen yksiköiden toimintaan. Kauden aikana tarkastuslautakunta on kokoontunut 9 kertaa ja tarkastuslautakunnan kokouksiin on kutsuttu yhteensä 10 eri henkilöä.

Lakisääteisen tilintarkastuksen on hoitanut tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy, vastuullisena tilintarkastajana on toiminut Helge Vuoti, JHT.

2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tilikauden taloudellinen toteuma oli -6,17 m€ verrattuna budjetoituun +1,3 m€. Pääimmäiset syyt suureen alijäämään olivat verokorttiuudistus sekä erikoissairaanhoidon nousevat kustannukset. Verotulot toteutuivat 5,0 m€ alle talousarvion (valtionosuudet toteutuivat kuitenkin 1,0 m€ talousarviota paremmin). Kertynyt alijäämä on nyt 11,5 m€. Täten on suuri riski, että kaupunki luokitellaan kriisikunnaksi lähivuosina.

Kaupungin uusi strategia hyväksyttiin kesällä 2018 ja koko henkilöstö on sitoutettu työn toimintasuunnitelmaan, jossa strategia konkretisoidaan.

Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin kaupungin sisäisen valvonnan ohje ja henkilöstö sai koulutusta uudesta ohjeesta. Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että kaupungin hallintosääntöä ei ole päivitetty vuonna 2019, mutta päivityksiä odotetaan tapahtuvan kevään 2020 aikana. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olisi ollut suotavaa päivittää sekä sisäisen valvonnan ohje että hallintosääntö samalla kertaa, koska nämä voivat vaikuttaa toisiinsa.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että hallintosääntö päivitetään.

Käyttötalous

Kaupungin toimintakate oli -168,9 m€ verrattuna muutettuun talousarvioon -169,5 m€, joka alitettiin täten noin 0,6 m€:lla.

Talousarvion ylityksiä todettiin sosiaali- ja terveysosastolla 520 t€ (0,5 %) myönnetyn 4 m€:n lisämäärärahan jälkeen. Talousarvion ylitys johtuu erikoissairaanhoidosta – ylityksen syitä on taustoitettu tilinpäätöksessä.

Investoinnit

Investointeja oli budjetoitu 12,2 m€ (netto), kun toteuma oli 10,5 m€. Toteuma alitti budjetin 1,7 m€:lla. Investoinneista voidaan nostaa esille Ruokahuoltoselvitys, joka alitti talousarvion 640 t€:lla, Liikennejärjestelyt VT 25, joka alitti budjetin 710 t€:lla sekä Mustion kalatiet, joka ylitti talousarvion 470 t€:lla.

Lainakannan muutos

Kaupungin lainakanta oli budjetoitu kasvamaan n. 7,9 m€:lla yhteensä 114,4 m€:oon, kun kasvun toteuma oli 8,6 m€, jolloin lainakanta kasvoi 115,1 m€:oon. Kaupungin lainakanta on täten tilinpäätöksessä 2019 4.177 €/as, joka on 1.138 € korkeampi kuin maan keskitaso 3.039 €/as (2018). Konsernin lainakanta oli vuoden lopussa 5.192 €/as, edellisenä vuonna vastaava luku oli 4.642 €/as. maan keskitason ollessa 6.540 €/as vuonna 2018.

Täten lainakannan voidaan todeta kasvaneen ja että emokunnan lainakanta ylittää maan keskitason, kun taas konsernin lainakanta vielä alittaa maan keskitason.

Asukasluku

Tilinpäätöksen ajankohtana kaupungin asukasluku oli 27.554 henkilöä, edellisenä vuotena luku oli 27.626 ja 27.871 vuonna 2017. Vallitsevassa talousarviosuunnitelmassa asukasluku on arvioitu laskevan 27.450 henkilöön. Asukasluku osoittaa siis laskevaa trendiä. Tarkastuslautakunta toteaa, että asukasluvun laskeva trendi yhdistettynä kasvavaan velanottoon asettaa painetta kaupungin taloudelle.

2.1 Konsernipalvelut

Toimintakate oli -8,06 m€ verrattuna alun perin budjetoituun -8,55 m€:oon ja -8,48 m€:oon muutetussa talousarviossa. Toimintakate oli näin 0,57 m€ muutettua talousarviota parempi. Toiminnalliset tavoitteet on pitkälti saavutettu.

2.1.1 Kehitysosasto

Taloudellinen toteuma alittaa talousarvion johtuen korkeammista tuloista (mm. matkamessut, markkinat sekä kirjajuhlat) sekä säästöistä henkilöstökuluissa sekä aiempaa pienemmistä maksuosuuksista Novagolle. Yhteistyö Novagon kanssa koetaan hyvin toimivaksi. Toiminnan tavoitteellisuudesta voidaan todeta, että työttömyys oli hivenen aiempaa korkeampi, vaikka työttömien määrä väheni – näin, koska kokonaisasukasluku jatkoi laskuaan.

2.2 Sosiaali- ja terveysosasto

Sosiaali- ja terveysosasto esittää kokonaisuutena toimintakatteen, joka oli -106,5 m€ verrattuna alkuperäiseen -101,9 m€:oon ja muutettuun talousarvioon 105,9 m€:oon. Tämä tarkoittaa 0,52 m€:n ylitystä muutettuun talousarvioon verrattaessa. Ylitys johtuu erikoissairaanhoidosta, jonka alkuperäinen talousarvio oli -37 m€ ja jolle myönnettiin lisämäärärahaa 4 m€. Tästä huolimatta erikoissairaanhoidon toteuma oli -41,6 m€, joka vastaa 0,63 m€:n ylitystä.

Tarkastuslautakunta toteaa huolestuttavana tilinpäätöksessä esitetyn haasteen lääkärien rekrytoinnissa, jonka takia on enenevässä määrin jouduttu käyttämään ostopalveluja. Lastensuojelussa ja perhekeskustoiminnassa asiakasmäärä on kasvanut voimakkaasti ja etenkin lastensuojelussa rekrytointitilanne koetaan vaikeaksi, joka on johtanut nykyisen henkilöstön ylikuormittumiseen johtuen henkilöstön alimitoituksesta.

Erikoissairaanhoito, joka on kauden ylityksen takana, taistelee vuosittain nousevien kustannusten kanssa, jotka vuonna 2019 olivat merkittävästi korkeammat kuin HUS-kuntien keskiarvo (~46 % korkeampi kuin uusimaalaisista kunnissa keskimäärin), joka johtuu siitä, että Raaseporin erikoissairaanhoitopalvelujen käyttö oli 41 % väestöstä verrattuna Uudenmaan keskimääräiseen käyttöasteeseen, joka oli 32 %.

Erikoissairaanhoidon puitteissa tuotettujen palvelujen kustannus on noin kaksinkertainen verrattuna kaupungin itse tuottamiin palveluihin. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan hoitoketjujen muodostumisella on keskeinen rooli erikoissairaanhoidon kustannusten selättämisessä – optimoitujen hoitoketjujen kautta potilaat hoidetaan oikealla tasolla. Ennaltaehkäisevä työ vaikuttaa myös kustannusten muodostumiseen, mutta kustannussäästöt tästä saadaan vasta pidemmällä tähtäimellä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että erityistä painoarvoa asetetaan hoitoketjujen optimoinnille. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että lastensuojelun alimiehityksellä voi olla vakavat seuraukset tulevaisuudessa ja suosittelee ratkaisemaan tilanteen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että erikoissairaanhoidon sakkomaksut ovat laskeneet, olleen n. 30 t€ vuonna 2019 verrattuna n. 500 t€ vuonna 2018.

2.3 Sivistysosasto

Vuoden toimintakate oli 99,5 % budjetoidusta, eli -59,4 m€ ja pysyi siten talousarvion rajoissa.

Sivistysosasto on onnistunut saavuttamaan asetetut tavoitteet tyydyttävällä tavalla. Kehitystyötä on jarruttanut henkilöstövaihdokset.

Varhaiskasvatuksen ja koulujärjestelmässä on todettu laskevia oppilasmääriä melkein kaikissa kouluissa. Palveluverkkoselvitykset osoittavat mm., että kaupungin koulujen käyttöaste on 88 %. Kun oppilasmäärät tasaisesti laskevat tulee kaupungilla olemaan 1.200 tyhjää oppilaspaikkaa vuonna 2025. Päivähoidon osalta käyttöaste on 85 %. Samalla selvitys osoittaa investointitarvetta uudistusten ja saneerausten muodossa kaupungin koulukiinteistöissä. Laskevien oppilasmäärien trendi asettaa painetta kouluverkoston uudelleenjärjestelyille niihin taloudellisiin raameihin, jotka uusi oppilasluku sanelee. Tämä on viime kädessä poliittinen kysymys.

Vapaa-aikatoiminnan talousarvio ylittyi 1,1 % (~25 t€). Päällimmäinen syy ylitykseen olivat liikunta ja urheilu, jotka ylittivät talousarvion kahdesta liikuntaprojektista johtuen, joihin saadaan avustusta AVI:lta – näitä projekteja ei ollut budjetoitu.

Kulttuuri-instituutti on edistänyt toimintakulttuurin yhtenäistämistä sekä järjestänyt koulutusta koko henkilökunnalle.

Kirjaston talousarvio alittui 0,7 % (~13 t€), kun taas museot ylittivät talousarvion 1 %:lla (~9 t€).

2.4 Tekninen toimi

Teknisen toimen toiminta on ollut suunnitelman mukaista. Talouden osalta voidaan todeta käyttökatteen olleen 2,25 m€, eli hiukan budjetoitua 1,92 m€ parempi. Lumirikas talvi johti ostopalvelujen kustannusten ylitykseen alkuvuodesta. Myös ruokahuollon sisäiset kustannukset ovat olleet vähän suunniteltua korkeammat. Investointiprojektien suuri määrä on johtanut siihen, että nykyinen henkilöstövahvuus ei ehdi valvomaan kaikkia projekteja toivotulla tarkkuudella. Vuoden aikana investointiosastolle on rekrytoitu yksi projektinjohtaja auttamaan tässä.

Teknisellä toimella on tavoitteena olla aktiivinen saavuttaakseen tavoitteen hiilidioksidineutraalina kuntana. Vuodelta 2013 olevan Energia- ja ympäristöohjelman päivitys lienee vaatimus sille, että Raasepori voi lukea itsensä aktiiviseksi HINKU-kunnaksi. Tässä teknisellä toimella on suuri vastuu.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tekninen toimi ottaa aktiivisemmän roolin Raaseporin saattamiseksi hiilineutraaliksi kunnaksi.

Työaikoen ja ajoneuvojen sähköisen seurannan kehittäminen on ollut yksi kauden tavoitteista. Seuranta antaa reaaliaikaista dataa eri kustannusten muodostumisesta sekä luo alusta taloudelliselle suunnittelulle.

Yksi kaavoituksen tavoitteista vuodelle 2019 oli aloittaa työmaankäytön kehityskuvan laatimisesta koko Raaseporin maantieteelliselle alueelle. Projekti on kirjattu kaupungin uuteen strategiaan ja tulee perustumaan suoritettuun palveluverkkoselvitykseen. Asuntojen kysyntää keskustassa avittaa kaavat Raaseporissa Rautatienkatu-Liljendahlkadulle sekä Asemanmäki Karjaalla.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kaavoituspalveluiden alimiehityksellä voi olla vakavat seuraukset kaupungin kehitykselle. Tarkastuslautakunta suosittelee kaavoitusosaston alimiehityksen selvittämistä ja paikkaamista.

2.4.1 Jätelautakunta

Länsi-Uudenmaan ja Porvoon alueellisen jätelautakunnan yhdistymisen jälkeen Uudenmaan jätelautakunta aloitti toimintansa 1.1.2019. Uudenmaan jätelautakunnalla on vastuullaan yli 228.000 asukkaan jätehuolto Länsi- ja Itä-Uudellamaalla. Yksi vuoden 2019 tärkeimmistä painoarvoista on ollut yhtenäisten jätteenkäsittelyohjeistusten käyttöönotto sekä yhteisen jätetaksan käyttöönotto koko lautakunnan alueella. Jätelautakunnalla on vastuu jätekuljetusrekisteristä. Rekisteri on kattava sekajätteen osalta, josta kunta vastaa, mutta rekisterin luominen lietekuljetuksista on osoittautunut haasteelliseksi kuljetusyhtiöiden kirjanpidon osoittautuessa puutteelliseksi.

Koska kaikilla kuljetuksilla on haitallinen ympäristövaikutus tulisi jätelautakunnan suunnittelussa ja ohjeistuksissa paremmin huomioida jätekuljetusten ympäristövaikutukset, mitä tulee eri jätejakeiden kiinteistökohtaiseen keräämiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee, että ympäristönäkökulmat vastaisuudessa huomioidaan paremmin.

2.5 Raaseporin Vesi

Raaseporin Vedellä oli vuodenvaihteessa 6.756 kiinteistöä liitettynä vesihuoltoverkkoonsa. Myyty vesimäärä 1.329.000 m³ ei aivan yltänyt budjetoituun määrään 1.370.000 m³. Tilikauden ylijäämä toteutui siten myös vähän alle arvioidun 792.000 €. Vuoden aikana on tehty putkien saneerauksia läheisessä yhteistyössä teknisen toimen töiden kanssa. Karjaan vesitorni on saneerattu ja valmistunut vuoden 2020 alussa. Käyttöveden ja jäteveden laatua on seurattu suunnitelman mukaisesti ja laatuvaatimukset ovat täyttyneet. Raaseporin Vesi on päättänyt päivittää kotitalousvesituotannon riskimääritelmän vedenottamosta ympäristöineen kuluttajan vesihanaan. Työ toteutetaan riskienhallintaohjelman WPS:llä (Water Safety Plan) yhteistyössä konsulttiyhtiö Rambollin kanssa. Koska vedenkäsittely, sekä kotitalous- että jätevesi, ovat hyvin energiaa vaativia toimenpiteitä, aikoo vesilaitos tulevaisuudessa panostaa aurinkopaneeliin ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

Koska kaupungin jäteveden puhdistamolla on merkittävä kielteinen vaikutus vastaanottajavesistöjen vedenlaadulle, peräänkuuluttaa tarkastuslautakunta, että puhdistamoiden tekniikkaa ja huoltoa tulee päivittää jatkuvasti. Tarkastuslautakunta suosittelee parempaa tiedottamista tutkimuksista, miten jätevettä on puhdistettu vuoden aikana.

3 Vuoden 2018 arviointikertomuksen seuranta

Toimiala	Suositus	Status	Perustelu
Kaikki toimialat	Luoda suunnitelma osaamisen siirrolle.	Valmis	Suunnitelma osaamisen siirrolle on valmistettu kaupungin henkilöstöosastolla ja asia on käsitelty yhteistoimintakomiteassa 11.9.2019 sekä henkilöstöjaoksessa 18.9.2019.
Kaikki toimialat	Valtuusto saa käsitellä muutoksia (toteutumattomat kustannussäästöt) talousarviomuutoksena.	Vielä ajankohtainen	
Kaikki toimialat	Toimialat esittävät ehdotuksia tavoitteiden muutoksille, jotka juontavat talousarviomuutokseen.	Vielä ajankohtainen	
Konsernipalvelut	Strategian toimintaohjeessa esitettäisiin selkeämmin, miten seitsemän lakisääteistä kohtaa toteutuu kaupungin strategiassa.	Valmis	Kaupunginhallituksen hyväksymässä kaupungin toimintaohjelmassa on merkitty kaikkien toimenpiteiden osalta, miten ne täyttävät lakisääteiset seitsemän kohtaa.
Sosiaali- ja terveysosasto	Osastoa suositellaan jo budjetointivaiheessa ottamaan huomioon alan kustannusnousu, jotta talousarvio ylityksiltä välttyttäisiin.	Vielä ajankohtainen	Talousarvio tehtiin vallitsevan taloussuunnitelman mukaan, joka huomioi toimenpideohjelman Raasepori 2020. Toimiala huomautti kaupunginhallituksen ohjeistuksen mukaisesti,

			että talousarvioehdotus sisälsi alibudjetoinnin riskin.
Sosiaali- ja terveysosasto	Toimiala laatii kokonaisvaltaisen suunnitelman, miten kestäväällä pohjalla oleva talous sekä hyvinvointia luova toiminta luodaan.	Vielä ajankohtainen	Työtä tehdään jatkuvasti hoitoketjujen kehittämiseksi ja nopeuttamiseksi ja täten kustannusten laskemiseksi erikoissairaanhoidossa. Ongelmaksi muodostuu, että kaupungilta puuttuu tietyt resurssit, joilla voitaisiin tehdä tarvittavat panostukset ja joilla erikoissairaanhoidon tarve vähenisi. Panostus ennaltaehkäisevään toimintaan sekä ensi- ja erikoissairaanhoidon integrointi on askel eteenpäin sekä laadullisessa että taloudellisessa kehityksessä.
Sosiaali- ja terveysosasto	Jatkuva talousarviototeuman ja kustannusten seuranta sekä näistä aiheutuvat toimet.	Toteutuu jatkuvasti	Talousarvion toteumaa seurataan jatkuvasti toimialan standardisoiduilla seurantalomakkeilla sekä kuukausittaisella raportoinnilla yksikönjohtajilta osastonjohtajille. Talousarvion toteuma ja -ennuste raportoidaan kuukausittain talousosastolle sekä vuosineljänneksittäin Perusturvalautakunnalle.
Sivistysosasto	Sivistystoimea kehoitetaan toimimaan valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti tai esittämällä muutosehdotus valtuustolle talousarviovuoden aikana, miksi tavoitteita ei voida toteuttaa.	Valmis	Sivistysosasto ei pyytänyt talousarviomuutosta, vaikka koulujen lakkaamispäätöstä ei toteutettu, koska annettua talousarviorajoitteita ei ylitetty.
Sivistysosasto	Toimialaa suositellaan selvittämään, miten kaupunki voi aikaisessa vaiheessa puuttua lapsen kehityksen tukemiseksi jo varhaiskasvatuksessa ja antaa perheille tarvittava apu.	Toteutuu jatkuvasti	Sivistysosasto toimii aktiivisesti oman toiminnan sekä osastojen ylittävän yhteistyön kartoittamiseksi ja kehittämiseksi. Sivistysosastolla ja sosiaali- ja terveysosastolla on hyvä yhteistyö ja yhteinen tavoite toiminnan kehittämiseksi.
Tekninen toimi	Toimialaa kehoitetaan yhtenäistämään työtapansa suunnitelmien mukaisesti.	Vielä ajankohtainen	
Tekninen toimi	Kiinteistöjen myyntiä suositellaan olevan osa konsernipalveluita. Kiinteistömyynnin toteuma vaikuttaa useaan toimialaan (tekniinen: huolto ja sisäinen vuokra, käyttävä toimiala: sisäinen vuokra sekä asianmukaiset toimitilat, talous:	Valmis	Kiinteistömyynnin tuloja kirjataan tekniselle toimelle, koska maa "jalostetaan" teknisen toimen kautta ns. ydintoimintana. Myyntitulot kirjataan erikseen muista toimintatuotoista eri kustannuspaikoille. Myyntituloja ei käytetä

	tuloslaskelma ja tase) ja ovat strategisesti tärkeitä.		toiminnan muiden kustannusten kattamiseen.
Tekninen toimi	Otaa kantaa siihen, miten tieto toimenpiteistä, jotka ovat tehty sisäilman parantamiseksi voivat olla jatkuvampia ja helpommin saatavissa.	Valmis	Kaupungin sisäilmaryhmä kokoontuu säännöllisesti toimimaan sisäilman parantamiseksi rakennuksissa, joista on saatu ilmoituksia sisäilmasta heikosta laadusta. Sisäilmaryhmän työmenetelmät, vastuualueet ja toimenpiteet ovat ryhmän jäsenien osalta määritelty asiakirjaan, joka otetaan käyttöön syksyllä 2019.
Tekninen toimi	Toimialaa kehoitetaan jatkuvaan selkeään ja läpinäkyvään kustannusten käsittelyyn investointien ja peruskorjausten osalta.	Valmis	Kaupungin talousarviossa osoitetaan erilliset määrärahat investoinneille ja käyttötalouskustannuksille. Investointi vaikuttaa kohteen tekniseen ja kirjanpitotekniseen arvoon, kun taas ylläpitoluontoiset työt ylläpitävät kohteen arvoa.
Tekninen toimi	Näiden projektien johtamiseen ja valvontaan tulee olla riittävät resurssit.	Valmis	Johtuen kaupungin investointitarpeista, tulevana vuosina priorisoidaan investointiprojektien valvonta. Kaupungin tekninen henkilöstö ei nykyisellä henkilöstövahvuudellaan ole mitoitettu toteuttamaan omatoimisesti investointiprojekteja. Vuoden 2019 aikana palkataan yksi projekti-/työnjohtaja investointiprojektien johtoon ja koordinoimaan työprosesseja.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Tarkastuslautakunnan suositukset on otettu huomioon.

4 Raaseporin taloudellinen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Koko maa 2018
Toimintakustannukset, €/as	5949	6002	6071	6443	6893	6686	6686	6915	6787	6652	6975	7184	6721
Tuloveroprosentti	20,34	20,00	21,00	21,00	21,00	21,00	22,00	22,00	22,00	22,00	22,00	22,00	19,84
Valtionosuudet €/as	1460	1602	1634	1689	1836	1895	1830	1840	1939	1984	1951	1978	1540
Lainakanta €/as	2820	2978	2829	2902	3506	3978	4194	4233	4238	3909	3855	4177	3039
Vuosikate €/as	45	121	494	231	-13	193	85	117	303	565	135	18	376
Vuosikate % poistoista	25	61	220	100	-6	74	38	56	137	249	58	7,6	94
Kauden yli-/alijäämä m€	-4,5	-1,61	+7,9	0,0	-7,3	+16,62	-3,96	-2,59	+2,3	+9,4	-2,69	-6,17	
Kertynyt alijäämä €/as	-839	-892	-614	-616	-873	-298	-437	-499	-419	-84	-182	-407	2061

Yllä olevasta tilastosta voidaan todeta Raaseporin taloudellinen kehitys sekä verrata sitä koko maan tietoihin vuoden 2018 osalta. Verrattuna maan keskitasoon voidaan nostaa esiin kaupungin veroaste, joka ylittää keskitason reilulla kahdella prosenttiyksiköllä; lainakanta per asukas, joka ylittää maan keskitason jonkun verran; vuosikate per asukas, joka on selkeästi maan keskitasoa alempi sekä kertynyt alijäämä per asukas verrattuna maan kuntien keskimääräiseen kertyneeseen ylijäämään per asukas.

Yhteenvedona voidaan todeta, että yllä olevat tunnusluvut Raaseporin osalta monelta kohtaa ovat selkeästi maan keskitasoa heikkommat. Lisäksi voidaan todeta, että yllä olevat tunnusluvut Raaseporin osalta näyttävät negatiivista trendiä, jonka katkaisemiseksi kaupungin olisi tärkeää ryhtyä toimiin.

4.1 Taloudellinen kehitys taloussuunnitelmakaudella

Kaupungin talousarvio ja -suunnitelma vuosille 2020–2022 on seuraavanlainen (kaupunki sis. liikelaitos):

	2020	2021	2022
Tilikauden yli-/alijäämä	212 280,00	2 174 740,00	4 463 740,00
Toimintakate	-172 619 240,00	-174 340 260,00	-174 490 260,00
Verotulot	119 262 000,00	121 705 000,00	124 035 000,00
Valtionosuudet	59 496 020,00	60 806 000,00	61 037 000,00
Vuosikate	7 113 480,00	9 224 740,00	11 713 740,00
Kertynyt ali-/ylijäämä	-11 789 000,00	-9 614 000,00	-5 151 000,00
Lainakanta (t€)	117 845,00	121 293,00	120 128,00
Lainat €/as (as. luku 27450 hlö)	4 293,00	4 419,00	4 376,00

Talousarvioluvuista ilmenee, että tilikauden tuloksen odotetaan paranevan taloussuunnitelmakaudella. Toimintakate-tasolla voidaan todeta, että ennustettu kehitys on negatiivinen, joka tarkoittaa, että suotuisen tilikauden tuloksen kehitys on pitkälti riippuvainen verotulojen ja valtionosuuksien kehityksestä. Sikäli kun verotulojen ja valtionosuuksien kehitys olisi heikompi kuin ennustettu, olisi tällä suora vaikutus tilikauden tulokseen ja samalla kertyneeseen alijäämään.

Tarkastuslautakunta suosittelee täten, että kaupunki ryhtyy rakenteellisiin toimiin talouden parantamiseksi keinoin, joilla on vaikutusta myös toimintakatteen tasolla.

Tässä yhteydessä on huomioitava, että vallitsevalla Korona-epidemiolla voi olla merkittäviä seuraamuksia tulevien vuosien taloudelle, ei vähintään verotuloille ja valtionosuuksille.

Lainakannan odotetaan kasvavan jonkun verran taloussuunnitelmakaudella verrattuna vuoden 2019 tasoon ja on siten maan keskiarvoa korkeampi (2018: 3.039 €/as.).

4.2 Talouden tasapainottaminen kuntalain mukaan

Nykyisessä kuntalaissa on asetettu seuraavat kriteerit kunnan talouden tasapainottamiselle:

- Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien (110 §). Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseen alijäämää lakisääteisen ajanjakson puitteissa.
- Kuntalain 118 § mukaan arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain ([1704/2009](#)) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen;

2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroveroprosentti;

3) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla;

4) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia.

Raaseporin osalta yllä esitetyt, ns. kriisikuntakriteerien tunnusluvut ovat seuraavat:

Tunnusluku	2018	2019	Koko maa (2018)
1) Vuosikate	12.067 t€	8.307 t€	
2) Veroprosentti	22 %	22 %	19,84 %
3) Lainakanta, kons. €/as.	4.642 €	5.192	6.540
4) Suhteellinen velkaantuminen, kons.	65 %	67,8 %	80,7 %

Yllä olevasta taulukosta ilmenee, että kohtien 2 ja 4 tunnusluvut ylittävät kuntalain 118 § asettamat raja-arvot.

On myös perusteltua kiinnittää huomioita siihen, että konsernin kertynyt alijäämä tänä vuonna on 525 €/asukas. Tämä tarkoittaa, että jos kasvavien alijäämien trendi jatkuu, on riskinä, että myös kuntalaissa asetettu kriisikunnan raja-arvo ylittyy.

Kuntalain 110 § liittyen on huomionarvoista todeta, että kertyneet alijäämät vuoden 2019 tilinpäätöksen myötä alkavat olemaan sellaisessa suuruusluokassa, että ellei alijäämien trendiä katkaista, kertyneiden alijäämien kattaminen talousarviosuunnitelman puitteissa kuntalain mukaisesti tulee olemaan erittäin haasteellista, jolloin luokitus kriisikunnaksi väistämättä toteutuu.

Tunnuslukuja	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tilikauden tulos, kons.	-2.725	7.674	-689	-8.036	-848	-3.308	-211	3.493	12.256	-879	-4.810
Kertyneet yli-/alijäämät, kons.	-32.380	-24.439	-24.786	-32.366	-33.214	-26.714	-24.589	-20.980	-8.739	-9.643	-14.462
Kertyneet yli-/alijäämät, €/as, kons	-1.118	-840	-880	-1.122	-1.157	-931	-866	-747	-314	-349	-525

Yllä olevasta taulukosta ilmenee, että Raaseporilla on ollut kertynyttä alijäämää konsernitaseessa nykyisen kuntalain voimaantulon vuonna 2015. Lisäksi voidaan todeta, että positiiviset tulokset vuosina 2016 ja 2017 eivät riitä kattamaan kertynyttä alijäämää, joka kaupungilla oli konsernitaseessa vuonna 2015.

Vuonna 2015 voimaan astuneen kuntalain siirtymäsäännösten mukaan kertynyt alijäämä tulee kattaa 31.12.2020 mennessä. Aikaraja on 31.12.2022, jos kertynyt alijäämä vuonna 2015 oli yli 500 €/asukas. Jos kertynyttä alijäämää ei kateta tämän aikarajan puitteissa, toteutuu arviointimenettely Kuntalain 118 § mukaisesti.

Kuten yllä olevasta taulukosta ilmenee, Raaseporin kuntakonsernin kertynyt alijäämä vuonna 2015 oli 866 €/asukas. Tämä tarkoittaa, että kaupungilla tulee olla kertyneet alijäämät katettu 31.12.2022 mennessä, jotta se välttäisi luokituksen kriisikunnaksi ja siitä seuraavan arviointimenettelyn Kuntalain 118 § mukaisesti.

Tilikauden tuloksen, vallitsevan Korona-epidemian sekä vallitsevan talousarviosuunnitelman pohjalta tarkastuslautakunnan on vaikea nähdä, että Raasepori tulevina vuosina suoriutuisi talouden tasapainottamisessa Kuntalain 110 § ja 118 § mukaisesti.

4.3 Talouden tasapainottaminen kuntalain mukaan tulevaisuudessa

Talouden tasapainottamiseen liittyen tarkastuslautakunta nostaa esiin jatkossa käyttöön tulevat uudet kriteerit arviointimenettelylle. Uudet kriteerit otetaan käyttöön vuonna 2022 ja ne lasketaan silloin vuoden 2020 tilinpäätöksestä. Uudet kriteerit korvaavat edellisessä kappaleessa esitetyt neljä kohtaa.

Uudet kriteerit Kuntalain 118 §:ssä ovat:

- 1) kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
- 2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
- 3) asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
- 4) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Raaseporin osalta nämä tunnusluvut näyttävät seuraavanlaisilta tilinpäätöksissä vuosilta 2018 ja 2019:

Tunnusluku	2018	2019	Koko maa (2018)
1) Vuosikate % poistoista, konserni	94,3 %	64,1 %	111 %
2) Veroprosentti	22 %	22 %	19,84 %
3) Lainakanta sis. vuokravastuut €/as, konserni	5.604 €	5.899 €	6.540 € (pl. vuokravastuut)
4) Lainanhoitokate, konserni	0,9	0,7	1,5

Yhteenvedosta voidaan todeta, että vuoden 2019 tilinpäätöksessä tunnusluvut 1, 2 ja 4 ylittävät raja-arvot, jotka jatkossa asetetaan Kuntalain § 118:ssa.

Tarkastuslautakunta painottaa erityisesti toimivan ja aktiivisen konserninohjauksen ja -seurannan tärkeyttä, jotta tavoitteenohjauksella ja seurannalla voidaan vaikuttaa konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen sekä tätä kautta konsernin tunnuslukuihin, jonka mukaan lakisääteiset kriteerit kunnan konsernin talouden tasapainon arvioinnille muodostuvat. Tarkastuslautakunta ehdottaa, että enenevässä määrin muodostettaisiin konkreettisia, mitattavia taloudellisia tavoitteita kaupungin tytäryhteisöille ja näiden tunnusluvuille, joiden kautta olisi mahdollista vaikuttaa konsernitilinpäätöksen tunnuslukuihin.

5 Henkilöstö

Raasepori on vahvistanut henkilöstöstrategian vuosille 2018–2021. Vuoden 2019 lopussa kaupungilla oli 1.850 työntekijää, joka vastaa 63 henkilön vähennystä edellisvuoteen (1.913). Sairaspoissaolot 2019 oivat 29.931 kalenteripäivää mikä vastaa 16,2 päivää per henkilö ja vastaa marginaalista vähennystä edellisvuotiseen 16,5 päivään.

Vuoden aikana on tehty henkilöstökysely. Vastausprosentti oli 50 % vuonna 2019. Henkilöstötilinpäätöksen mukaan henkilöstökysely 2019 osoittaa korkeampaa henkilöstön tyytyväisyyttä kuin edellisenä vuotena. Kehityskeskusteluja on vuoden aikana pidetty 85 %:n kanssa henkilöstöstä.

6 Yhteenveto

Tilikauden taloudellinen toteuma oli -6,17 m€ verrattuna budjetoituun +1,3 m€. Kertynyt alijäämä on nyt 11,5 m€. Kaupungin toimintakate oli -168,9 m€ verrattuna muutettuun talousarvioon -169,5 m€, joka alitettiin täten n. 0,6 m€:lla. Talousarvion ylityksiä todettiin sosiaali- ja terveydenhuolto-osastolla 520 t€ (0,5 %) myönnetyn 4 m€:n lisämäärärahan jälkeen. Talousarvion ylitys johtuu erikoissairaanhoidosta.

Investointeja oli budjetoitu 12,2 m€ (netto), kun toteuma oli 10,5 m€. Toteuma alitti budjetin 1,7 m€:lla.

Kaupungin lainakanta on täten tilinpäätöksessä 2019 4.177 €/as, joka on 1.138 € korkeampi kuin maan keskitaso 3.039 €/as (2018). Konsernin lainakanta oli vuoden lopussa 5.192 €/as, edellisenä vuonna vastaava luku oli 4.642 €/as. maan keskitason ollessa 6.540 €/as vuonna 2018.

Raaseporin taloudellinen kehitys osoittaa negatiivista trendiä, joka olisi tärkeätä katkaista – kaupungin tunnusluvut ovat monelta osin maan keskitasoa heikommat.

Vallitseva talousarviosuunnitelma näyttää myönteistä tuloskehitystä. Tarkastuslautakunta painottaa kuitenkin, että vallitsevalla Korona-epidemiolla voi olla huomattavia vaikutuksia kaupungin talouteen, joka ei ilmene vallitsevassa talousarviosuunnitelmassa.

Kuntalain mukaan kuntien tulee tasapainottaa taloutensa. Raaseporin tunnusluvut ylittävät Kuntalain 118 §:ssä määritellyt raja-arvot kahden kohdan osalta.

Kuntalakia 118 § tullaan päivittämään tulevaisuudessa. Uudet raja-arvot otetaan käyttöön 2022 ja niitä toteutetaan tilinpäätösluvuille 2020. Raaseporin osalta tilinpäätöksen 2019 tunnusluvut ylittävät kolme näistä raja-arvoista.

Vuonna 2015 voimaan astuneen kuntalain siirtymäsäännösten mukaan kertynyt alijäämä tulee kattaa 31.12.2020 mennessä, jos kertynyt alijäämä vuonna 2015 oli yli 500 €/asukas. Aikaraja on 31.12.2022. Jos kertynyttä alijäämää ei kateta tämän aikarajan puitteissa, toteutuu arviointimenettely Kuntalain 118 § mukaisesti.

Raaseporin kuntakonsernin kertynyt alijäämä vuonna 2015 oli 866 €/asukas. Tämä tarkoittaa, että kaupungilla tulee olla kertyneet alijäämät katettu 31.12.2022 mennessä, jotta se välttäisi luokituksen kriisikunnaksi ja siitä seuraavan arviointimenettelyn Kuntalain 118 § mukaisesti. Tilinpäätöksessä 2019 kuntakonsernin kertynyt alijäämä oli 525 €/asukas.

Tilikauden tuloksen, vallitsevan Korona-epidemian sekä vallitsevan talousarviosuunnitelman pohjalta tarkastuslautakunnan on vaikea nähdä, että Raasepori tulevina vuosina suoriutuisi talouden tasapainottamisessa Kuntalain 110 § ja 118 § mukaisesti.

7 Allekirjoitukset

Raaseporissa ___ / ___ / 2020

Ann-Katrin Bender

Reija Mettovaara

Christer Forsskåhl

Ann-Christine Forsell

Kerstin Gottberg

Magnus Gottberg

Jussi Karhila

Patrick Jönsson

Tatu Tyni